

БАЗА БИР ЧАА БАЗЫМ, ЧЕДИИШКИН

Бо өстөрүн самолёт пассажирларын үлөп чорутуу уругу чыгаалаан. Ол чөпкө чөгүтү. Чүгө дээрде Тыванын уран чыгуучу талөөкчүлөрү Бугу-россиянын бот-тымынгар уран чыгуучу Новосибирск хоорайга эркен көрдүзгөнү киршиккен, төрөө Тывабычы, Саян дагыларынын кыры-биле, будуттарында үстүгө ужул ораш, орук дургаар ыраакыл эрткен ол чүгө-дир. Октябрьдин херелинде одунга Тыва улустун оолдар, кыстары Совет күрүшүн 50 чыл оюнта төлөнтүп ужурашкан дөш боттарынын уран талаатын чеддишкенин бараалгачылыкта чоргаларына чораннары ол Эрес хейлер!

Барыны Сибирдин индустриалдык төвү — Новосибирск хоорайга эркен уран чүгүл көрдүзгөнү дугайы «Шынын» номчуучуларына таштыгынын бистин тускай норреспондентис Тыва АССР-нин култура министри Матпа Сумбуевич чыгаалаан болза:

— Мындык кордулар чүгө Сибирде эмес, а бүтү турта болуп турар, мычтанга чүртүт културалык амырдыгына жакан-да болуп көрбөс көдүрүшүгүнүг болушкун болбай.

Сибирь областтарынын, крайларынын, АССР-леринин болган национал округтарынын 11 коллективтерин көрдүлө киршти. Оң киржикчилеринин саны 2 муң ажык. Көрдүлө жеринин даргазы Ф. Галиков, Новосибирск обкомунун бирги секретары Ф. Горечев, профессионал артистер, уран чыгуучу мастерлери көрдүлө киржикчилеринге байыр чедирди, аларга чыгаалык чеддишкенине күзөп.

Апрельдин 5-ге Новосибирскини оора болган «Чечек» деп ансамбль, «Элдик шыгыраш» деп ташы болган эске-да номерлер бедик үнөлдү алган. Бүтү-россиянык бот-тымынгар уран чүгүл көрдүзгөнү лауреаттары деп хуңдүтү атты 17, а дипломаттылар атты 30 ажык кийиз алган. Тыванын талөөкчүлөрүнүн көргүскөн номерлеринден шаннал албаан номер чөк чыгаалаан болур.

— Матпа Сумбуевич, уран чүгүл көрдүзгөнү Тывада барган киржикчилеринин составы кандыгы?

— Хой язы. Эмчилер, башкылар, колхозчулар, интеллигентти, саанчы, кымы чок дээр! Республиканык Малина Кузугетти демделексен тур мен. Боду саанчы кийи. Ол Алексей Чыргал-оодун «Кадарчылар ыры» бедрыштарга чүгө кадарчылар эмес, бүтү кижилер талый бээр болгай! Уран талаатынгарын унтап-баштап чоран кижилер-биле кады шугуу 162 кижиз Тыванын талөөкчүлөрү.

Республиканык бот-тымынгар артистери эске черлерге оюн көргүскөн бе?

— Ине. Новосибирскини Калинин аттыг Култура Ордунга барган. В. П. Чкалов аттыг, Левия орденниг улуг заводтук коллективинге кооперт көргүскөн бис. Заводтук кижилери бисти чымы-биле уткаан болган ойнакчыларга бедик үнөлдү бергенер. Кижиз оон чорук турбушту заводтук администрациянын, партия, профсоюз, комсомол органдарынын талөөкчүлөрү тураскаалдык белетти бисте тыгынган.

«Тыва АССР-нин уран чыгуучу бот-тымынгар артисттеринин кооперти бистин сетил-чүрөктөрүнүн хайыктырды. Социалистик уткашчылар, национал хейриг оолу кооперти талал көрдүсү. Сибирдин дугайында эң-не чагай.

ЯНЗЫ-БУРУ ДИПТЕРДЕН

Ажылчы чоннар боттарының эргелерин камгалап турар

АКШ
ВАШИНГТОН. Демир орук транспортунун 137 муң ажылчыларының болган албан-хаакчыларының ажыл соксадышынын бодурабы-биле башкылары баш бурунгаар аяр деп, конгресси президент Джонсон тускай бижизи-биле кийгирган. Бодунун негеделинде чылда кылдар АКШ-тың президентиниң ажыл соксадышынын демир орук транспортуң 85 хууун херек кырынга салдарлар болган Вьетнамда дайын-биле холбашкан чүктөрүн соортүргө тарымча чок салдары чедир деп айтып турар.

Эрткен чылын АКШ-тың чааа күштүг турар хоойуну ажылчылар, демир орук транспортуң ажылчыларының болган албан-хаакчыларының ажыл соксадышынын түр үеде оонга салдарлар чедип алган. 1966 чылдың октябрында бо үеге чедир ажылчыларының талөөкчүлери биле будуругте эзелерин аразында чаа коллективтерин көрөнү чарар дугайында чыгаалакчылар чоруу келген. Ажыл төлөвирин беддер дугайында ажылчыларының негеделинде хандыраарында будуругте эзелериниң ойталааны-биле холбаштып профсоюз болуп турганга ажыл соксадышынын чарлаар дугайында шийтирин хүлээп алган.

НЬЮ-ЙОРК. Уш национал радио болган телевидение компанияларынын артисттеринин болган ролдунга ажылчыларының 13 хукукта үрүтүлдүсүн ажыл соксадышынын доогулга Ажыл соксадышынын киржикчилери ажыл төлөвирин беддерин негезе. Телевидение болган радио артисттерин америк федерациянын талөөкчүлери-нин, чарлаан болза, компаниялар-

Дайынчы чылдарның алдарлыг түңнелдери

ХАНОЙ. СЭТА-нын корреспондентиз Е. Кополовотук дамчы-дып турары болза:

Олар шериг хейлериниг, додуккан аршынарлыг, орукка үр чоранымда турушкан 200 ажык кижиз болган. Лапмың чырымга ВДР-ниң дөртүк шериг зонамың чепсектиг күштеринин офицерлери болган солдаттары 1966 чылдың дайынчы түңнелдерин үндүрер болган 1967 чылда соругаларын айтып алары-биле боттарының эчелеген сьездигне чымыган. Зонамың маадырлар беш коллективтеринин талөөкчүлери болган ВДР-ниң маадырлары ол сьездиге олурушкан.

ВДР-ниң партиялы болган чааа америк агрессияга удур вьетнам улустуң демиселиниң ниити херээнге дөртүк шериг зонамың чепсектиг күштерининг кирген салымшынын бедик-биле үнөлдү көрүп турар дугайың Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының ТК-ниң кежигүчү Во Тхук Донг дындадыга, сьездиниң киржикчилери оон динимтиг адик чыгаалакчы-биле уткаан. Эрткен чылда дөртүк шериг зонамың маадырлыг камгалакчылары дайынчың 289 самолөдүн алдар аткан. Эрик камгалакчылар батериаларының дөштүг адимшынын-биле 25 америк кораблары болган катерлерин эртендир аткан. Чааа дайынчы улуг ачы-хавылаз дөш дөртүк зонамы Хамаарышпас чоруктук бирги чергениң ордени-биле наднаан. Ол зонада Нгеан, Хатинь, Куанбин можулар болган Вьетнам район кирип турар.

ВДР-ниң агаарынга

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнам улус армиязының зенитчиктери апрель 9 болган 10-да ВДР-нин девискөзүрүн агаарыңга АКШ-тың дөрт самолөдүн алдар аткан болган элөс каш америк ужудукчуларын туудуп алган.

Дайынчың алдар аттырган самолөттарының ниити саны 1.752 четкен.

Кежээки кооперт эгелдеринин мурунда республиканың бот-тымынгар уран чүгүл көрдүзгөнү оргкомитетинин даргазы, Тыва АССР-нин Министрлер Чогуудының даргазының оралакчысы Х. А. Аничина тыва талөөкчүлөрүн Новосибирскиге чоранымды дугайында дыналыгы кылган.

СОВЕТ ЭРГЕ-ЧАГЫРГАНЫҢ 50 ЧЫЛ ОЮНГА

ЭРТКЕН ЧҮС ЧЫЛДЫҢ ТӨНЧҮ-ЗҮНДЕ

Мань хемини (Енисей-нин оң талаа алдыры) солагай талааы эринге Хову-Баджейск деп чоруткан. Оң чуртакчылары боттары маньжылар бис дизи берген. Красноярскиден мурун-чөөн чүккө турган ол ээниргей-дүмбей район хамааты дайынчы болган дамыкы интервенциянын чыгардында Сибирдин партизан шимчөөшкенинин база бир төвү алган. Ол тура халыкчыларын Александр Дюмолович Красноярскта баштап турган.

Кравченко 1880 чылдың сентябрь 3 (15)-ге Воронеж губерниязының Гончаровка Острогожск уездинде уоканна тарачынын өг-бүзелинде төртүтүнгөн. 1896 чылда ол Саратов губерниязынын Мариинскке чоруткан болган. Чонунуң ала-кызын чыгарып чорутуп турган. 1902 чылда турутуп чорутканын болган ийи чылда кара бажыңа чылдар кылдыр шийтирген. Ол мичан-ла Ленинниң ажылдары-биле танымшкан. Шариниң кара бажыңынын чыгыш кышка чыдар ээниргей камеринге белеткенде, Кравченко экзаменерге белеткенде алган, оон хосталып үнген доран-ла 1904 чылда экзаменни көчүтүп турган дугаан, ортумак билдиги агроном атты алган. Кравченко кара бажыңдан өкпелди аарааш хосталып үнген. Иччалза-ла полициянын доктаамал хайгааралыгы турган.

Баштайгы үеде Александр Дюмолович Колосов районга белеткелдер талааы-биле дулаакчылап ахылдан турган. Иччалга 1906 чылда оңу Тамбовка шериг хулаалге эртингерге белеткен берген. 1907 чылдың төңчүзүнде, өөрелге каманланды дооскан сонда, Кравченко Енисейск губерниязынче көчүп келген. Маньга арга-артыг даамылы болуп

АМЫДЫРАЛЫН ЧОНГА БАРААЛГАТКАН

ал черинг болшевик организациязы Красноярскиниң чыгыш РК(б) комитетинин үдүрүтүлгө-биле колчакчыларга удур ажилчы чонуну тура халыкшынын көдүрүп үндүргөн. Александр Дюмолович бир дугаар партизан организациянын тургузарыңга эң идеякый кирешкен.

«Бистид отрядымы каш санымы бердан боолар болган шактырлар-биле чепселгенен 53 кижиден-не тургустунган турган—деп, Кравченко сактып чыгаалаар чоран.—Нарваже чымыпкан бис. Дайынчы каш санымы дөртүк отряды бистин-биле ужуражырдан дидимей. Баш удур демшкен... Бис түр үеде даган дүшүс деп шийтирген алган бис. Дайынчы-биле шыгыны демисежирине белеткенин, дары, коргузуп, таара о белеткен, октар белеткээр мастерсканы доран-на тургузуп алган бис».

Тараачынының күштүг тура халыкшынын Красноярскиниң болган Казаак уездилеринин муруну чүгүн шыва алы берген. Иччан үш полк, бир кавалерия эскадрону тургустунган турган. Тарамык шак мындык тура халыкчылардан бүдүн улуг партизан шериг мычар тургустунган. 1919 чылдың мартта Хову-Баджейскини Совет республика кылдыр чарлаан. Мычарга хой-хөй дайынчы тулачушкунуң организационна А. Д. Кравченко шеригниң кол командир-лачымы болган. Партизаннар оюн көчүчү эки билер болган анаа мык турган.

П. Е. Шетиникинин дайынчы аңуу Васса Андреевна Шетиникина мында деп чыгаалаар: «Кравченко көчүчү эки оратор турган болган, улус мурунуга хөй улаа чөк чыгаалаар чачыккан. Уласту бүзүрелди көзүп турган. «Шериг советинин агитация кылдыгыңга ол үеде ахылдан дээрбечилеринин оларын боттарыңа күш-биле чагырып алар эээн күзели боттанмай барган: күш-ажылыч кижилер боттарынын холдарына өкчөмөзөн туткан, оларга удур демисежин үнгөн. 1918 чылдың ноябрда

СОВЕТСКИЙ ЭРГЕ-ЧАГЫРГАНЫН 30-ЧЫ ОЮНГА

(Төнчүзү, Эгеи 3-ну арында).

1919 ЧЫЛДЫН ИЗИГ ЧАЙЫ ТУРГАН. Уралды кыш четинде ылазыла алды деп, В. И. Лениндин даалтамын күтүшпөшпөсү, чөп фронтта Кызыл Шерик тилектеги шаар халлашкынын чорутуу турган.

Оз-ла уеде талгыр ырак Саян артынын чоңунда чалыштыгы демиселди кыштыгы үтөгөн. Орус болгаш тыва-ла тура халыкчылар ак гвардейлеринин отряддарын чыла шаап турган. Колчактар Белоарскке даалтамын-биле аткарлап эгелен. Мычаарда соңгу чүктен Кравченко болгаш Шетиникин партизан шерик чоокшудан орган. Июль 18-те олар Белоарскке кирип келген.

Крайнын орус болгаш тыва-ла чурткачылары Саян артында келген кызыл партизанарын уауу өөрүшкү-биле үткэн. Олардын Тывага турган уеинде шериктин хура-дегине 500 хире орустар эки-тура-биле кирген. Олардын арасында Е. М. Иванов, В. Кожельнич, И. Г. Корольников, М. Т. Лысков, И. Н. Антипин, И. Т. Разин, М. Абанин, И. И. Нахладов олар турган. Тараачылар болгаш араатар аш-тем-ий эккел, аштары түзүп берип турган. Ичкен бир-ле дугарында Белоарскке С. Т. Билчир база чедип келген.

Партизан армиясы боду состав-тады-биле интернационалды болуп турган. Орустардан болгаш Россияны өске-лаа улустарнын төлөөлөрүн өскө, оларга венгрлер, чехословактар болгаш мурунда шерикте туттуруп чораянар беин бар. Ол бу-

АМЫДЫРАЛЫН ЧОНГА БАРААЛГАТКАН

Хенертен соңгу таварыштарында кордааш, ак гвардейлердин август 29-та эргенини 3 шакта халлашкынын эгелен. Чер кыры бугуруту-балыртан чырып келгенде, туучушкун дээрге ишиг тууган. Хундукунун бир шакта Манск полугун камгалалындан үндүр ийишкан. Пулеметтарын болгаш угер бооларын одунук деткишкени-биле актар баш буртугаар белеткеп алган төмөлдөрү өдүрүшкөн. Енисейнин солгай талкы эринге хеме таварып келип келгенер. Партизаннар хоорайны каар ужура таварышкан болгаш Белоарскке мурнуу чүтүнде тейлерге бмыжгылап алганар.

Индиг чижик тилектеги чедип алгаш, актар аажок өөрөшкөн. Олардын кижжиг бүгүндө-ле бодунун бодуун чүтү-лү кымыл турганар. Базактар калды-лаа буруу чок тайбын чурткачыларын туулу хорууган, шылаар таа-биле үтөп турганар. Ой-челер дайынчы тилектегилер мактап, тандылап турганар. Кравченко биле Шетиникин отряд дашкык биле телеграмманы Минусинскке доран-на чорутканар.

Партизанарнын мурунуга шыгынын айтырып тургустуну келген: чуну кичаары? А. Д. Кравченкону улуртулгалы-биле командьладын дүрүн болгаш кыска дугружукун хураы болган. Амы-тын харам чык-ла демисейр ишиг соругалыг кыска шериктерини мага-боду бо-ла чы-лар-буз баар чек бейиз чык.

Партизанар 36 дайынчы аштеринден чарылап, 44 кижжиг балыгланган. Минусинскке орук ажиттылган.

Ол туучушкунда тилекте Тыва улустун хуу-салымына уауу ужурудуздыг болган. Саян артынын бодун ажы-иши чоңу Сибирге Кы-

зыл шерик келиге чедип иштики контрреволюция болгаш интервенция уауу камгаланып кыдып кынышкы камгалаккын партизаннар шериктен көрүп турганар. Белоарск туучушкуну тилекте-биле доошуган соонда, армия штавынга моол шериг отряднын командири Атан-Батор Максаржап (Максырган) байыр чедирип келген. Ол хурум-рааш, он холун угу келтирип, Кравченкога чугаалап:

— Кайтамчык-ла туудушту, тергине-не туудушту! Мен көрүп турдум. Оон соонда ол Моолде кирерин доран-на чөшпөшкөн. Ынаар баарын кайды-лаа чугулашынчак чок турган, партизаннар Минусинскке чоруттарынга белеп турганар...

ШЕРИГ ПОХОДЧЕ УНУПКЕН.

Баштай соңгу чүкте Манск полугу чорупкан (ону А. Д. Кравченко боду баптап чоруткан), Талский полугу (Н. Е. Шетинкин баштаган), оон соонда өске кезектер улажыпкан. Бологов отряднын артынкы бөдүрүн Минусинскини ак гвардейки дружинасы партизанарын Белоарск-Усинск оруктарынын белдирек доктадып тургустуну ордандышканар. Мычаала-лаа олар ур-да болбайн, боттары аткаарлар ужура таварышканар. Григорьевкын партизаннар туучушкуну чокка эзелеп алганар. Минусинскини 25—30 километр хире черде Дума даанга ак гвардейлер партизанарын сөөгү катал ара доктадырып ордандышканар, кичаала-лаа оон чү-лаа үмкөн — чедижикчи чок болганар.

Сентябрь 13-те кызыл партизанарын кезектери Минусинскке чедип келген. Актар дашкык. Хоорайны чурткачылар ур уеде манаан аалчыларын уауу өөрүшкү-биле болгаш байыраал-биле утканар. Бижилерин хай нуруу-лаа илгажып тургалаан. Кравченко биле Шетиникин хай-хей айтырылганы салып

данышчыларын, он-он хире угер-бооларын хувааг ап, элаан каш шерик ашешононын туутулаан. 1920 чылдын январда партизан полугуна 30000 дайынчылар 174 пулеметтар болгаш 6 угер-боолар бар аларга.

Тура халыктын ажыкчынарнын, Кызыл Шериктин болгаш партизан полугуну куужу-биле Красноархени хостоп алганы-биле, (ол 1920 чылдын январь 4—8 хунери турган) ак гвардейлеринин шерик деду-биле чыла шаптырган. Иркутский революшчу комитетини шунтукта ашугар боду адыгыган «Россияны дэли башкарыкчы» Болчакты болгаш оон премьер-министри Пепелевти адып өдүргөн. Сибирь хостуг чагай тынып эгелен.

1921 чылдын январь Александр Димитриевичи фронтунд Наркомзенин эргениче шилчиге. Бодуну унак тайбын ажыкчыче ол мичаар катал кирген. Ол мичаар колчактарын төп башкарылгалына, мыл белеткеп талды-биле район эргелдиге база Енисей губерниянын транспорт талды-биле бюронуун даргазыга ажыдап турган. 1922 чылдын октябрьда ону РБП(б) ТК-зынын эргениче чоруткан болгаш Терск губерниянын чурт эргелдигин эргелдигине тоңуулаан. Эн сөөгү ажыдап келген чери — Лятыгорскке ол уауу өг-бу-леме-биле — кадайы, уруу, огу болгаш ашугар алган иши уруу-биле чедип келген.

Дайынчы поход амыдыралы, бер-ле ычтап организамын иштетип-биле сулараны Кравченкону анык чыдаарда аарып чорон аарын катал кездертик. Оленин он талкы чарын аарып болгаш солгай талкы карак шуут чүге көрбөстөн. Уауу шериг начальнигин, чал-бынчыг пропагандист-болшевикти, таланттын организамын амыдыралы элеткен уауу. Александр Димитриевич 1923 чылдын ноябрь 21-де Москва-Ростокка мөчөн.

В. ДУБРОВСКИЙ.

Би-Хемге ужуражылгалар

Туран сүт-бараан фермазынга ол эртен мурундаагы бодарга, элөөн төлөөлөрүн турган. Оларга жокалары болуп Токунуң малчынары дуржулга азыр-биле чедип келгенер. Олардын арасында «Май» колхозтун сүт-бараан фермазын эргелчиги Федор Байыр-Белек, муракчы салгыч Бол Чам-гай, «Совет Тыва» колхозтун зоотехник Олар Отур, мыла сүт-бараан фермазын эргелчиги Ак Эрбетте, мыла ажаакчы Кол Шой-Сюрюн болгаш өске-лаа малчылар бар.

Фермазын ажыдакчылары келген аалчыларын чыды-биле хура-деп алган. Фермада партия организамынын секретары, саанчы Шымыр Саара база саанчылар Лева Серет-оол, Анна Захарова электери саалдага иштетер саарын айтып, оларын саар мафияга чалкыгыларын тодаргы чугаалап бергенер. Мылааларын канчаар өстүрүшкүдү бугу чорудугаларын мыла ажаакчылар Настя Хертек, Андрей Железняков мыла кажалары эртин турган, таймырлар чугаалаан. «Совет Тыва», «Май» колхозтарын сүт-бараан фермазын эргелчиги Ак Эрбетте, Федор Байр-Белек корумшкарларын хем-чөлөкчү туруп ап, мылааларга берип турар районну блокпосттарына бишип ап турган.

Аалчылар мыла кажаларын ол фермазын улугери-биле кылап ап бодурун аргаларын сумелткенер. Мал ажыдакчыларынын төлөөлөрүн канчаар аргалыганын ферма эргелчиги база союуртаан. Бугу-ла таварыгаларда камалгалы болурун саанчылар са-

гылдырып турар көскү агитация база бар. Саанчы бир инектен 100 грамм сүтү чедип сагбас болза, колхоза хуваа 30 кг, айда 2700 кг, чыла 32850 кг сүтү чидирип, азы 3256 рубль когаралдык бодурун салгыштырып турар. Мыла туус-желектерини шолалы-биле адып бижеш, эдержелден эртенки, төрүр өйү чедип келгенге, ирек буржуу сүдүнү үскүрүнү хуууну, хун бурду чежири саап ап турарын көрүшкүдү берген. Саанчыларга ажы сагган литр сүт буржуу немерде төлөөлөрүн берип турар. Чикээ, саанчы А. Балагашева ажы сагган 1 тонна 240 литр сүдүте 19 рубль 85 копейка немей алган. Ол мичаар саанчыларга оларын мергежип, үр ажыдакчылар барыдаалап, тусай кластарын тынып, ажы төлөөлөрүн оон база маамарыштыр төлөп турар.

Дараазында хунде токучулар «Өөк» совхозтун аалчылары болганар. Мыла мал ажыкчы канчаар хөгжүдү турарынын дугайында беденди аалчыларга совхозтун кол зоотехник эш Сметанина кылып берген. Совхоз 1956 чылдан бээр хойларын уксаазын экижыдып келгеннин түнөлүндө, ам хой малдын 98 хуууу чартык нарын болгаш нарын дүктүгү болуп, дүктүн шынары бедон. Совхозка хойнуң баш саы 1970 чылда 25 муң чедер, олардын 50—60 хуууу төрүр хой болур. Хойларын оодашкынын кыжын болгаш чынын эрте чорудага, оларын дүктүн шынары бедик болурун таймырлар.

Совхозтун директору эш Лихтин ажы-атмынчыл байдыкын партизанар

Уругларнын чогаадылга ажылы

Бо чылдын март 24-тен 26-га чедип Шагаан-Армыгын дугары бир школазын районнуң сес чыл, ортумак школазынын Совет эрге-чагырганын 50 чыл оюнга турса-каткан техникти делегелгизе ажалымын делегелгизип районнуң сес чыл, ортумак школазын организастып кирешкенин угу делегизе уругларнын чогаадылга ажылынга мергежиптик өскөкүн көргүзүп турар.

Ордумак школазын талаам-биле делегизе бирги чери Шагаан-Армыгын дугары бир школазын Демисевич Мареев алган. Ол школазын делегелгизип селсарлар болгумунуң «Хуурадуру» деп бижип мотоцикл, дүрөн корукту демир орук масед, чондулар чартык ахмады белик үлөөшкенин алган.

А ийги чери Шагаан-Армыгын дугары ийи школазын алган. Ол школазын делегелгизип чазанкычылар болгумунуң кылаан ажыдакчы Тыванын эрте сагдагы төөгүдиге турсакалган чурал чуруктары оң эки болган, Ушкү черин Ак-Турт школазын алган.

Сес чыл школазынын талаам-биле бирги чери Армы-Уауу сес чыл школазын, ийги чери — Ак-Турт сес чыл школазын тур-тууанда эаазонер.

Район школазынын делегелгизип Ийи-Тал сес чыл школазын

делеге саалан чүүдери жюри куужу шынарыг деп демдегелен.

Директорларын, чур-ажыл башкаларынын буруу-биле район делегелгизип Чагын, Эйган Хем, Ийтин-Хем сес чыл школазын болгаш эге школазын кирешкенин делегелгизе дүрө чери алган школазын болгаш тус-тү өөреникчилер өрктетип белетер-биле шаптыкмылаанар.

Район школазынын чогаадылга делегелгизип эң азы кылагынын республика школазынын чогаадылга-техникти делегелгизип кирештирер-биле шилчигенер.

А. БЕГЗИ.

ЧУРУКТА: Уур, бала, аяктар болган десип — Армы-Уауу сес чыл школазын чазанкычылар болгумунуң ажылы; аш башчы, кас — Урбун сес чыл школазын өөреникчилеринин ажылы.

А. СПИРИДОНОВТУҢ ФОТОЗ.

Кинону малчынарже

Бай-Тайга районнуң мракмы оларларын малчынарже кино кергузуугеи багай организасталгына.

Хойжу бригадалар шөптөргө, фермаларга районнуң кинофикация черини каяк киноу келбей турар. Оон чалгыс чижөөн «Тал» совхозтун Бай-Тал салбырнын Турамында хойжурларын чугаазы-биле балтыккайин бригадынн келжигунери чалгыс черге чыгып келген, көржөн казып, ажылап доо-шупкан, дарагы ажыл хунуун дугайын чугаалажып органар. Бо далаз бригадалар чоргаралы И. Эрчтин чугаалап үлү:

— Ам доран каяк кино манза-дып келген болза чагайын. Барангы черге үндүр дээр болза кажаанын ойкаарын дуглааш-лаа озурукчай-ла — дийн.

— Мен болза каяк ажыл-агыл дугайында кыска кинолар керүсөөр мен. Октябрь, Ленин башкы дугайында кинолар черге оңа болгай — деп, М. Чамба немеш кады. «Дун-хуну-биле улаштыр аргалар ки-жилерин шолуп, оларын таван-гайын черге бастырып турар таван-лар көрөп, сеткилим танар ийи» деп К. Кандал болалы илареткен.

Тодаргы чижектер ол-ур. Районну кинофикация черини ажыдакчылары малчынарнын негелдеин дандырарыче кичээгенин утландырар үе келген.

Ч. НАМДАРАА.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

Арага кижиниң кадыгынга хоралыг бе?

1. Арагалар чорук хой-нигиге уауу хора чедирип турар болганда, арагалын бугурун үндүрерин болгаш садмыларын тусай хойлуу баугаар түрө хоруушун турары?

Арагалын садмыларын хойлуу баугаар хоругуларын эки түнчелдер бербес доран муруну чымдарын дуржулаш көрүскөн. Садмыларга арага чок анаарга, чамдык чымдып калган кижилер аш-чөп продукттарында арага хайындырып, оларын кам чок төтөсөп турганын фактылары бар. Ол мичаар чамдык шерик холуктуг химияти составтарын арага орунга ажылап, хояр-антан кижилер тургулаан, арага тигер херекселди чажырар сорууга биле тала адаанга, класокалар, муштап кажалар иштете от салып турганда өрттер, частышкынар болгаш турган таварыгалар тургулаан.

Арага хандыкшыр чорукта хойлуу баугаар хоругдан турган эвес, а чоңуң култура дениелни, социалисттик мерделени бедилеп турган, уауука болурун бугу аргалары бедилеп турту-вуста бар.

2. Арага хандыкшыр чорук мзыгуур салгаар бе?

Чок, арагачы кижилерин уруглары мзыгуурдан база арагачылар болур деп балтыкчар окта мын эвес. Бичин уругларын арага хандыкшыр бээр, оларын ада-недерин төлөп чок багы улугер-чижөөдөн кол хамарлаш.

Ийги бе кижжиг арага хандыкшыр болза, оң келер үдеги уруунуң аам олгууну кадыкчымы кошпак, өзүдөз өске чажыт өөрүндө оожум болур.

Уруг эмирлер не арага хандыкшыр болза, бодунуң уруунуң кадыкчымыга канчаар-даа аажок уауу хора чедирип турары ол болур.

3. Кандыг арагаларын икери эң не хоралыгыл, водка бе аам кызыл арагалар бе? Чалгыс угда даа хойну билбестедип икерттер болза, аам ур уеде үрүлгү бичелен икерттер болза бугу-ле арагалар шунту хоралыг. Эң маалыгы арагалы ап икертти икертке кончур хоралыг.

Бар эвес арагаларын составында оларын ээртер кезе арты алгогалды ап көөр болза, водка каттан кылган арагалардан артык хоралыг деп саяла болур.

4. Бичин уругларын аш-чөмгө хоонууну, удурун экижидер дээп оларга кызыл арагалы бичелен икерттер болур бе?

Бичин уругларга арага икерттери шуут хоругтуг. Уругларын болгаш уауу-лаа кижилерин чеге хонунуң, удурун экижидерге ажылап болур тусай эмер дөкк хой болгай. Бичинин ол эмирини ажылаар, а арагалы эвес.

КУРУНЕНИН 1966 ЧЫЛДА ҮНДҮРГЕН 3 ХУУЛУГ ИШТИКИ ОЙНАШКЫННЫГ ЧЭЭШКИНИ

1967 чылдын март 30-де Минусинскке болган ойнаашкынын 4 күн тиражынын нүртүр таблицам

Чээшкенин бүтү чедип раардырарын айым-биле сериаларын болгаш облигацияларын дараазында номерлеринге ойнаашкынар таварышкан.

Сериаларын №№	облигацияларын №№	облигацияларын хонун рубль биле	11770	38*	500	140512	24*	1000	158237	08*	500	178253	22*	1000
11779	16*	500	140821	19*	500	158555	25*	500	178802	36*	500	178802	36*	500
118225	40*	500	141135	28*	500	158935	10*	500	179313	18*	500	179313	18*	500
118676	09*	1000	141241	1—50	40	157312	42*	500	179850	43*	500	179850	43*	500
119125	35*	500	141506	15*	40	157714	27*	500	181336	04*	500	181336	04*	500
119560	29*	500	142963	1—50	100	158059	44*	500	182006	02*	500	182006	02*	500
120542	46*	500	143023	29*	40	158207	35*	40	183059	41*	1000	183059	41*	1000
120943	43*	500	143401	34*	500	158370	12*	500	183578	1—50	40	183578	1—50	40
122050	17*	500	143416	11*	1000	158568	21*	500	184031	12*	500	184031	12*	500
122568	37*	500	143824	33*	1000	158624	14*	500	184612	1—50	40	184612	1—50	40
123200	02*	500	143966	22*	500	159710	1—50	100	185330	1—50	40	185330	1—50	40
123213	1—50	100	144434	1—50	100	159774	09*	500	185866	30*	500	185866	30*	500
100066	39*	500	144942	1—50	40	160283	39*	2500	186655	38*	500	186655	38*	500
100612	08*	500	145169	14*	500	161152	02*	500	186752	05*	500	186752	05*	500
101355	1—50	40	145780	40*	500	161162	1—50	40	186792	26*	500	186792	26*	500
101432	23*	1000	145856	50*	500	161633	28*	500	188355	15*	500	188355	15*	500
101953	01*	500	145956	29*	500	161713	31*	500	188965	09*	500	188965	09*	500
102178	1—50	40	146702	44*	1000	161915	1—50	40	189010	48*	1000	189010	48*	1000
102369	1—50	100	146740	39*	500	162031	19*	2500	189672	1—50	40	189672	1—50	40
103031	1—50	40	147637	06*	2500	162355	32*	500	189778	1—50	40	189778	1—50	40
103061	19*	2500	147702	33*	500	163809	4—50	100	190625	08*	500	190625	08*	500
103355	14*	500	147969	44*	500	164071	11*	500	190727	14*	5000	190727	14*	5000
103743	11*	500	148243	17*	1000	164081	1—50	40	191365	1—50	40	191365	1—50	40
104270	35*	500	148643	17*	1000	164734	21*	500	191942	1—50	40	191942	1—50	40
105082	38*	1000	149255	1—50	40	165093	12*	500	192206	01*	500	192206	01*	500
105297	27*	500	150193	12*	500	165272	16*	500	192364	1—50	40	192364	1—50	40
106019	1—50	40	150725	1—50	100	171258	31*	1000	192506	03*	500	192506	03*	500
106343	27*	500	150945	41*	500	173174	47*	500	194255	02*	500	194255	02*	500
106595	04*	500	150994	1—50	40	173704	40*	500	194284	1—50	40	194284	1—50	40
108133	03*	1000	152679	1—50	40	173790	45*	500	194321	22*	500	194321	22*	500
108287	1—50	40	153249	1—50	40	174513	1—50	40	195173	1—50	40	195173	1—50	40
108478	31*	500	153572	1—50	100	175350	14*	500	195249	1—50	40	195249	1—50	40
109394	22*	500	153756	1—50	100	175630	1—50	40	196444	09*	500	196444	09*	500
110504	35*	500	153756	1—50	100	175793	35*	500	196633	43*	1000	196633	43*	1000
111473	17*	500	154183	1—50	40	176114	50*	500	197069	50*	500	197069	50*	500
112894	01*	500	154289	21*	500	176144	50*	500	197100	1—50	40	197100	1—50	40
113441	1—50	100	154641	1—50</										